A 80 éves Géczi Lajos születésnapjára

2006. május 10., szerda 08:00 | Szerkesztőség, Új Szó

Vannak emberek, akiknek életük és pályájuk olyannyira egybefonódik a szülőfölddel, hogy az évek múlásával annak szinte elválaszthatatlanul részévé válnak. Ilyen ember Nagykaposon Géczi Lajos tanár úr, aki idén május 30-án tölti be életének nyolcvanadik esztendejét.

Vannak emberek, akiknek életük és pályájuk olyannyira egybefonódik a szülőfölddel, hogy az évek múlásával annak szinte elválaszthatatlanul részévé válnak. Ilyen ember Nagykaposon Géczi Lajos tanár úr, aki idén május 30-án tölti be életének nyolcvanadik esztendejét. Szokványos a gondolat, hogy kerek évforduló kapcsán még inkább számot vetünk az eltelt évekkel. Kétségtelen, aki lelkében ilyen fiatal marad, mint ünnepeltünk, az jól sáfárkodik a rá kiszabott idővel.

A tanár urat hallomásból hamarabb ismertem, mint ahogy tanítványa lettem. Sok év távlatából is jól emlékszem óráinak hangulatára, egy-egy mozdulatára, arra, ahogy jellegzetes betűivel teleírja a táblát. Szerettem az óráit. Vidám természetű embernek ismertük. Akkor még nem tudtam, amit az 1992-ben megjelent Civilek hadifogságban című önéletrajzi könyvében olvastam. Évekig hallgatott arról a tragédiáról, amit sokadmagával együtt elszenvedett a szovjet hadifogságban. Öt évet vettek el az életéből, ifjúsága legszebb öt évét. Tizennyolc évesen hurcolták el „malenykij robotra” és lett civilként hadifogoly. Egy tapasztalatlan, fiatal fiú ment el és egy lélekben megfáradt, sok megaláztatást átélt felnőtt férfi tért haza.

Úgy tartják – és nem igaztalanul – hogy ő volt az, aki „újra felfedezte” Erdélyi Jánost Nagykaposnak. Ő az, aki mindmáig lelkesen ápolja Erdélyi szellemi hagyatékát, gondozza és népszerűsíti. 1968-ban, Erdélyi János halálának 100. évfordulója alkalmából a városi parkban szobrot avattak a költő és filozófus tiszteletére. Az Erdélyi János Napok rendezvénysorozata immár hagyományossá vált városunkban, sőt egész Ung-vidék egyik meghatározó kulturális eseménye.

Talán a véletlen, talán a sors akarata, hogy a nagy példaképhez hasonlóan a tanár úr is kapcsolatba került a néprajzzal, pontosabban a népköltészeti alkotások gyűjtésével. Előbb a Magyar Néprajzi Társaság felkérésére gyűjtött babonás hiedelmeket Nagykaposon és környékén, majd Ung-vidéki gyermekjátékokat és gyermekmondókákat. Ezt követte a még szájhagyományokban élő mesék összegyűjtése. Ez a munka Ungi népmesék és mondák címmel látott napvilágot 1989-ben. A kötet hiányt pótolt a népköltészeti irodalomban, ugyanis más tájegységek meséit már addig javarészt összegyűjtötték. Értékét és helyét a magyar irodalomban mi sem bizonyítja jobban, minthogy a Magyar Tudományos Akadémia Néprajzi Kutató Csoportja rendezte sajtó alá az impozáns Új Magyar Népköltési Gyűjtemény sorozatának egyik köteteként. Ezt követte az 1994-ben megjelent Ondava menti népmesék és mondák című népköltési gyűjteménye.

Ondava menti gyűjtőútja során tudatosult benne, hogy a peremvidékeken élő magyarok mennyivel sérülékenyebbek a tömbben élőkkel összehasonlítva. Bejárt négy nyelvszigetnek számító falut, meglátogatott számos családot, akiket arról faggatott, miként élték át az egyes történelmi helyzeteket és vizsgálta, hogyan változott ezek függvényében a magyarsághoz és a magyar nyelvhez való viszonyuk. Ami közös ezekben a történetekben, az az, hogy a magyar iskola bezárása megpecsételte az egyes közösségek sorsát és elhárította az utolsó akadályt teljes

beolvadásuk elől. Ezekből a tapasztalatokból született Az otthonokba szorult anyanyelv nyomában című könyve. Sajnálatos tényként állapította meg, hogy a múlt rendszerben a hatalom durva beavatkozásai nyomán felgyorsult asszimiláció hatására egyre inkább visszaszorulóban van ma a magyar nyelv anyanyelvként való használata, és napjainkban már egyfajta nyelvváltásnak vagyunk tanúi.

2002-ben jelent meg az egy adott kor krónikájának is tekinthető Újrakezdés című könyve. A már tőle megszokott őszinte stílusban írt legbensőségesebb vívódásairól, arról, hogy hadifogságból hazatérő fiatalemberként hogyan kereste helyét, és hogyan próbálta bepótolni mindazt, ami kimaradt életéből. Pályafutásának kezdete időben csaknem egybeesett a szlovákiai magyar iskolák újraindításával. Megemlékezik hajdani kollégáiról, akikkel mostoha körülmények között is vállalta az anyanyelvi oktatás szolgálatát. A könyv tanulsága: az ember sohasem kerülhet olyan élethelyzetbe, ahonnan ne lenne kiút, ne lenne „újrakezdés”.

Géczi Lajos tanár úr személyisége, és munkássága közismert városunkban. Közíróként ismertségre tett szert nemcsak országosan, de az országhatár túloldalán is. Nagyon sokan a jogos magyar érdekek védelmezőjeként tartják számon.

Bízunk abban, hogy még sok örömöt és meglepetést fog szerezni olvasóinak, akik mindnyájan várják már legújabb könyvének megjelenését.

Ezúton köszöntjük tisztelettel és szeretettel: ad multos annos.

Nagykapos, 2006. Pünkösd havában

Demjénné Kovács Erna